

אימהות 'ראויה' ו'אחראית': אימהות פלסטיניות בישראל ותוכניות 'מרווחה לעבודה'

ענת הרבסט-דבי, טל מלר ומהא כרכבי-סבאח

רקע: תוכניות 'מרווחה לעבודה' מפעילות ציווי פיננסי של קיום אוטונומי משכר עבודה ללא הישענות על קצבאות קיום. המחקר הנוכחי בחן אימהות שהשתתפו בתוכנית לא-מנדטורית של 'מרווחה לעבודה'.

מטרת המאמר: לבחון באלו מרחבים ובאלו אופנים אימהות פלסטיניות בישראל המשתתפות בתוכנית 'אשת-חיל' מפנימות מחויבות לכונן אימהות 'אחראית' כפי שציווי המדיניות תובעים מהן.

שיטת המחקר: ראיונות עומק מובנים-למחצה עם 30 אימהות פלסטיניות בישראל שהשתתפו בתוכנית 'אשת חיל'.

ממצאים: הממצאים מעלים מנעד תגובות של המרואיינות למודל הניאו-ליברלי של "האם האחראית". המרואיינות רואות את העבודה בשכר כחיונית לביטחון משפחותיהן, ואת עצמן כנותנות דוגמה אישית של "אורחות אחראית" לילדיהן. עם זאת מדגישות המרואיינות את חשיבות הטיפול האישי שלהן בילדיהן, בד בבד עם התמודדותן עם דרישות העבודה בשכר.

מסקנות והשלכות מדיניות: תפיסת אימהות אחראית בעיני אימהות פלסטיניות בישראל כפי שהיא משתמעת מפי המרואיינות היא חידוש תיאורטי ואמפירי: החידוש התיאורטי מציע המשגה נוספת של המונח "אימהות אחראית" לנוכח ציווי המדיניות המופנים כלפי אימהות הנמצאות בשוליות מרובה. החידוש האמפירי הוא בחינת קבוצת אוכלוסייה ספציפית במסגרת תוכניות 'מרווחה לעבודה' והשמעת קולן של האימהות על צורכיהן כאימהות העובדות בשכר. תרומת הממצאים חשובה למעצבי מדיניות חברתית הבוחנים התאמת התוכניות הקיימות לאימהות פלסטיניות-ישראליות.

מילות מפתח: אימהות, שוליות רב-ממדית, מדיניות רווחה, תוכניות 'מרווחה לעבודה', ניאו-ליברליזם, אימהות פלסטיניות בישראל, הדרה